

На основу члана 15. став 2. тачка 3. Закона о јавном здрављу („Сл. гласник РС“ бр 15/2016) и члана 39. став 1. тачке 6. и 55. Статута Општине Ковин (Сл. лист Општине Ковин бр.1/2019 и 10/2019 исправка)

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КОВИН на седници одржаној дана 21.3.2023. године усваја

П Л А Н ЈАВНОГ ЗДРАВЉА ОПШТИНЕ КОВИН ЗА 2023. ГОДИНУ

У складу са Законом о здравственој заштити ("Сл. гласник РС", бр. 25/2019) ДЕО 3. Друштвена брига за здравље на нивоу јединице локалне самоуправе Члан 13. : "Друштвена брига за здравље на нивоу јединице локалне самоуправе обухвата мере за обезбеђивање и спровођење здравствене заштите од интереса за грађане, које се спроводе на територији јединице локалне самоуправе став 4) планирање и остваривање сопственог програма за очување и заштиту здравља од загађења животне средине штетним и опасним материјама у ваздуху, води и земљишту, одлагањем отпадних материја, опасних хемикалија, загађења изворима јонизујућих и нејонизујућих зрачења, буком и вибрацијама, као и вршење систематских испитивања животних намирница, предмета опште употребе, термо-минералних вода, минералних вода за пиће, воде за пиће и других вода које служе за производњу и прераду животних намирница и санитарно-хигијенске и рекреативне потребе, ради утврђивања њихове здравствене и хигијенске исправности и прописаног квалитета" достављамо предлог Програма.

Поступајући у складу са одредбама Закона о јавном здрављу ("Сл. гласник РС", бр. 15/2016) да су носиоци активности у области деловања јавног здравља заводи за јавно здравље који планирају, спроводе, прате и вреднују активности у области деловања јавног здравља, координирају, усклађују и стручно повезују рад осталих учесника у систему јавног здравља за територију за коју су основани, Завод за јавно здравље Панчево доставио је општине Ковин предлог Програма активности који се финансирају из средстава јединица локалне самоуправе.

Програми се спроводе кроз реализацију послова у области деловања јавног здравља који обухватају скуп активности и услуга које су превасходно намењене популацији као целини и чијим се спровођењем извршавају главни задаци јавног здравља (надзор над здрављем и благостањем популације; праћење и одговор на опасности по здравље и ванредне ситуације, заштита здравља, укључујући безбедност животне средине и радне околине, хране и друго; спречавање и сузбијање заразних и незаразних болести, укључујући рано откривање; обезбеђивање доброг управљања за здравље и благостање;

Учесници у области јавног здравља и партнери у Програму су органи Републике Србије, аутономне покрајине, јединице локалне самоуправе, систем социјалне заштите, савети за здравље при јединицама локалне самоуправе, васпитно-образовне и друге установе, средства јавног информисања,;

Циљ Програма је редуција фактора ризика из животне средине и очување и унапређење здравља становништва, здрава животна средина.

Значај Програма за заједницу огледа се у идентификацији и редуција фактора ризика у животној средини који угрожавају здравље, информисање јавности и интересних група (локалне самоуправе, невладиног сектора и сл.), као и смањење ризика од појаве заразних болести на територији округа.

На основу достављеног предлога Програма општина Ковин је урадила овај План јавног здравља који се састоји од:

- I ПРАЋЕЊА КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН**
- II ПРАЋЕЊА БУКЕ У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН**
- III ЈАВНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ КОНТРОЛА ШКОЛСКИХ ОБЈЕКТА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН**

**IV ЈАВНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ КОНТРОЛЕ ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ
ОПШТИНЕ КОВИН
V ЕДУКАЦИЈЕ РОДИТЕЉА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ПОВРЕДА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ
УЗРАСТА У ОПШТИНИ КОВИН**

Напред наведене активности финансираће се у складу са обезбеђеним средствима у буџету општине Ковин за 2023. годину.

I

ПРАЋЕЊЕ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН

Екстремне вредности појединих параметара (акциденти) могу довести и до фаталних последица док погоршање квалитета ваздуха може бити узрок здравствених тегоба нарочито код хроничних болесника а последично чешће интервенције службе хитне помоћи, већи број пријема на болничко лечење због погоршања основне болести, а у неким случајевима чак и смртним исходом због енормног погоршања основне болести.

Хронични штетни ефекти због дугорочне изложености повећаним концентрацијама појединих параметара у ваздуху су повећана осетљивост према респираторним инфекцијама, развој хроничне опструктивне болести плућа, астме, појава алергија, развој кардиоваскуларних болести и развој малигних обољења. Честа погоршања здравственог стања хроничних болесника имају за последицу лошији квалитет живота ових људи, чешћу апстиненцију са посла и економске губитке због истог и повећаних трошкова лечења. У срединама са повећаним загађењем ваздуха постоји повећана оптерећеност и повећани трошкови здравствене службе.

Повећана концентрација честица у ваздуху смањује видљивост и може бити одговорна за страдања и повреде у саобраћају. Честице ваздуха доприносе прљању и оштећењу објеката.

Општина Ковин припада Зони Војводина. Према Уредби о одређивању зона агломерација ("Сл. гласник РС", бр. 58/2011 и 98/2012), Зона „Војводина” обухвата територију Аутономне покрајине Војводине осим територије града Новог Сада и града Панчева које представљају агломерације; Према Уредби о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2019.годину ("Службени гласник РС", бр. 11/2021), у зони Војводина током 2019. године ваздух је био I категорије (осим територије града Суботица, територије општине Беоцин и територије града Сремска Митровица). Према захтевима Закона о заштити ваздуха („Сл.гласник РС“ бр 36/2009, 10/2013 и 26/2021-други закон, члан 22.) локална самоуправа у зони где је утврђено да је ваздух прве категорије, спроводи превентивне мере ради спречавања загађивања ваздуха преко граничних вредности.

ЦИЉ

Спровођење континуалног праћења квалитета амбијенталног ваздуха оцена квалитета ваздуха током године како би се правовремено предузеле адекватне мере на спречавању његовог негативног и штетног утицаја на здравље људи као и детектовање параметара у акциденталним ситуацијама који могу довести до акутног или хроничног утицаја на здравље људи и животну средину.

АКТИВНОСТИ

1. Узорковање и испитивања квалитета ваздуха на једном мерном месту
2. Евидентирање, прикупљање и формирање база података о параметрима за утврђивање квалитета ваздуха
3. Израда извештаја о седмодневним резултатима за амонијак и PM₁₀, за SO₂, NO₂, за укупне таложне материје на месечном нивоу нивоу, са завршним годишњим извештајем.

ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Параметри мониторинга на једном мерном месту обухватају свакодневно испитивање 24h-концентрација сумпордиоксида и азотдиоксида у ваздуху и испитивање 24h-концентрација

суспендованих честица PM₁₀ и амонијака током 7 дана у недељи, осам недеља равномерно распоређених током године, укупно 56 дана и мерењем укупних таложних материја, месечно током 12 месеци.

Укупна цена мониторинга квалитета ваздуха је 966.878.00дин.

Предлог Програма контроле квалитета ваздуха на територији општине Ковин у 2023. години потребно је доставити Министарству заштите животне средине на сагласност (предлог Програма дат у наставку)

Поред дефинисања Програма праћења квалитета ваздуха и/или Краткорочних акционих планова, важна активност локалне самоуправе мора бити и јачање свести грађана о загађењу ваздуха кроз образовање становништва о правилном коришћењу и избору огрева током грејне сезоне, ризику по квалитет ваздуха од спаљивања гума, стрџике, отпада и другог, и васпитање младих за одрживи развој.

ЗАВОД може припремити штампани материјал, организовати и одржати предавања за представнике месних заједница, земљорадничких задруга, образовних установа и друга заинтересована лица.

Ред. бр.	Назив услуге	Број услуга	Јединична цена услуге	Укупно
1.	Стручно методолошка помоћ у припреми предавања и израда агитки	1	71.600,00	71.600,00
2.	Предавање за представнике месних заједница (по 2 месне заједнице)	5	14.740,00	73.700,00
УКУПНО:				145.300,00

ОЧЕКИВАНИ КРАТКОРОЧНИ И ДУГОРОЧНИ ЕФЕКТИ

Подаци и активности на јачању свести су намењене локалној самоуправи и становништву ради сазнања о ризицима нарушавања квалитета ваздуха, појавама загађења ваздуха и активностима за смањење ризика.

Дугорочно се очекује побољшање квалитета ваздуха предузимањем активности од стране одговорних субјеката, бољем сагледавању потребе увођења/измене/допуне законске регулативе, укључивању и међународну сарадњу, јер су проблеми не само локалног, регионалног него и глобалног карактера.

ПОТЕНЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ И ПРЕДЛОЗИ ЗА ЊИХОВО ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ

Потенцијални ризици односе се на незаинтересованост Локалне самоуправе да спроведе Програме.

СВРСИСХОДНОСТ И ОДРЖИВОСТ ПРОГРАМА

Спровођење овог програма је неопходно за сагледавање фактора ризика у животној средини повезаних са квалитетом амбијенталног ваздуха и процену његовог утицаја на здравствено стање становништва. Имајући у виду климатске промене и убрзану индустријализацију са још неадекватним технолошким процесима одрживост Програма је подразумевана.

РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ

Кадар за реализацију:

2 доктора медицине специјалиста хигијене, 1 хемичар, спец.токсиколошке хемије, 1 дипл.технолог, 1 физико-хемичар, спец.санитарне хемије, мастер, 1 дипломирани инжењер заштите животне средине, 2 струковна санитарно-еколошка инжењера, 4 хемијска техничара .

Опрема:

Узорковање сумпордиоксида и чађи из ваздуха се врши осмоканалним узоркивачем ваздуха произвођача ПроЕкос Београд у испиранице са апсорпционим раствором за сумпордиоксид, односно на филтер папир (Whatman 1) за чађ.

Узорковање азотдиоксида и амонијака се врши помоћу једноканалних пумпи за узорковање ваздуха произвођача ПроЕкос Београд, са еталонираним протоком и контролом протока на старту и завршетку узорковања, у испиранице са апсорпционим раствором за азотдиоксид/амонијак.

За узорковање суспендованих честица користи се нисковолумни узоркивач LVS Sven Leckel са дигиталним читавањем протока и запремине узоркованог ваздуха и одговарајућом главом за PM₁₀ честице са филтером пречника 47mm (Filtratech). Мерење/вагање филтер папира се врши на аналитичкој ваги Sartorius CPA225D-0CE.

За читавање концентрације сумпордиоксида, азотдиоксида и амонијака користи се UV/VIS спектрометар PE Lambda EZ150.

ЗАКЉУЧАК

Током реализације овог Програма прикупљају се подаци и ажурирају базе података о квалитету ваздуха. Сачињавају се дневни и периодични извештаји као и годишњи извештај са роком завршетка од 45 дана од последњег мерења. У Завршном извештају тумаче се добијени резултати и упоређују са резултатима из претходне године, са проценом утицаја на здравље становништва као и са конкретним предлозима мера са становишта струке које би допринеле смањењу вредности концентрација загађујућих материја.

Укупна финансијска вредност програма 1.112.178,00 днн.

II ПРАЋЕЊЕ БУКЕ У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН

Бука је нежељен звук који вишеструко угрожава људско здравље. Бука којој су људи свакодневно изложени, комунална или општа бука, као и бука затворених боравишних простора, један је од највећих проблема, посебно у градским подручјима. Бука је субјективан осјећај и није је могуће мерити. Оно што меримо је звук, односно његова јачина, тј. енергија која се преноси звучним таласима од извора до људског ува.

Бука у животној средини углавном је последица људских активности, али буку може стварати и природа (удар грома, водопади, јаки ветрови, животиње...). Главни извори буке у комуналној средини су саобраћај, индустрија, грађевински и јавни радови, рекреација, спорт, забава...

Као последица изложености великој буци могу да се јаве ефекти на чуло слуха (аудитивни) и ефекти на остале органе и ткива (неаудитивни).

Озбиљност оштећења слуха зависи од интензитета и трајања деловања буке. Јака, испрекидана или ударна бука изазива чешће привремено померање прага чујности, а ређе трајни губитак слуха.

Изненадна оштећења јаком буком су хитна стања која захтевају болничко лечење.

Неаудитивни здравствени ефекти израз су физиолошке реакције на стрес. Већина ефеката буке (сметње кардиоваскуларног, дигестивног и имунолошког система, смањење пажње и памћења, сужење видног поља) краткотрајна је и пролазна. Али, здравствене сметње могу прећи и у хроничне. Код деча се запажају поремећаји концентрације и памћења. Посебно се наглашава важност уклањања буке при интелектуалном раду. За добар сан било би пожељно да бука не прелази 30 децибела, а појединачни звучни надражаји 45 децибела.

У последњим деценијама дошло је, нарочито у градским срединама до повећања броја путева, брзине возила, нових индустријских постројења и развоја бучних рекреативних активности и туризма, недовољно усклађених с просторним планирањем, технолошким напретком и постојећим прописима.

Саобраћај је међу најважнијим изворима буке, а чак 80% загађења буком у градовима узрокују аутомобили. Због тога је "загађење буком" постало изразит јавноздравствени и еколошки проблем.

Систематско мерење буке у животној средини услов је за боље упознавање штетних ефеката прекомерне буке и спровођење надзора и смањења нивоа буке у свакодневном животу и раду.

На локалном, градском нивоу, важно је утврдити и пратити нивое буке, предвидети удео буке при просторном планирању, планирању зелених површина и саобраћајница, при увођењу сваке нове делатности и спроводјењу мера за смањење нивоа буке. Резултати систематског мерења нивоа буке треба да послуже урбанистима при просторном уређењу и реконструкцији постојећих насеља и подручја, архитектама при пројектовању објеката у непосредној близини мерних места и медицинским стручњацима при оцени здравствених сметњи од буке.

ЦИЉ

Спровођење континуалног праћења нивоа буке током године како би се правовремено предузеле адекватне мере на спречавању његовог негативног и штетног утицаја на здравље људи и животну средину.

АКТИВНОСТИ И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ

1. Мерење буке на територији општине Ковин на мерним местима одређеним од стране градске управе у Ковину,
2. Мерења најмање једном по сваком мерном месту континуалним записом током 24 часа, за референтно време од 15 минута.
3. Фотографисање мерних места на којима је извршено мерење буке са наведеним GPS оординатама по Гаус Кригеровој пројекцији.
4. Анализа добијених резултата као и поређење са досадашњим резултатима мониторинга буке
5. Предлог оптималног броја мерних места за будући систематски - вишегодишњи мониторинг буке на територији општине Ковин
6. Израда годишњег извештаја о резултатима испитивања са стручним коментарима, поређењем са резултатима претходних година, проценом утицаја на здравље становништва и предлогом мера.

ОЧЕКИВАНИ КРАТКОРОЧНИ И ДУГОРОЧНИ ЕФЕКТИ

Подаци су намењени становништву ради прилагођавању њихових свакодневних активности у односу на ниво буке и као помоћ у ефикаснијем лечењу пацијената у здравственим институцијама.

Дугорочно се очекује да се на основу праћења нивоа буке израде стратешке карте буке и изради акциони план заштите од буке у животној средини.

ПОТЕНЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ И ПРЕДЛОЗИ ЗА ЊИХОВО ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ

Потенцијални ризици односе се на квар опреме и незаинтересованост Локалних самоуправа да спроведе Програме.

СВРСИСХОДНОСТ И ОДРЖИВОСТ ПРОГРАМА

Спровођење овог програма је неопходно за перманентни надзор и утврђивање нивоа буке као фактора ризика у животној и процену њеног утицаја на здравствено стања становништва. Зонирање насеља, изградња пословних и стамбених објеката, саобраћајница као и убрзана индустријализација са још неадекватним технолошким процесима у будућности су фактори који сами за себе говоре о неопходности одрживости Програма.

РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ

Кадар за реализацију:

1 доктор медицине специјалиста хигијене, 1 доктор медицине, 1 дипломирани инжењер заштите животне средине, 1 специјалиста струковни санитарно еколошки инжењер и 1 виши санитарни техничар са овлашћењем за мерење буке.

Опрема:

1. За мерење буке:
  - Преносиви портабл систем за мониторинг буке "Bruel&Kjaer" који се састоји од: Фонометра, Микрофона, Акустичког калибратора
2. За мерење микроклиматских параметара:
  - Дигитални термохигроанемометар
  - Мерач апсолутног притиска
3. За бројање возила:
  - аутоматски бројач саобраћаја "IMDV MobCount"

ЗАКЉУЧАК

Током реализације овог Програма прикупљају се подаци и ажурирају базе података о нивоу буке на територији Општине Ковин. Након тога израђује се годишњи извештај који садржи резултате свих обављених мерења буке по сваком мерном месту, анализу мерења и коментаре по мерним местима као и збирну анализу са предлогом мера за заштиту од буке у животној средини са подацима потребних за израду стратешке карте буке и акционог плана заштите од буке у животној средини. Резултати мерења омогућују трајно дугорочно праћење нивоа буке у животној средини као и израду базе података.

У оквиру извештаја извршиће се и упоредна анализа по мерним местима и у односу на мерења током дужег периода осматрања (предходних година) са тумачењем добијених резултата и њиховим поређењем са резултатима мерења у претходним годинама, са проценом утицаја на здравље становништва као и са конкретним предлозима мера са становишта струке које би допринеле смањењу нивоа буке и њеном негативном дејству на здравље људи и животну средину.

ФИНАНСИЈСКА ВРЕДНОСТ ПРОГРАМА

У цену Програма урачунато је мерење буке на 15 мерних места.

Укупна финансијска вредност програма за 2023. годину: 401.722,00 дин.

III

ЈАВНО ЗДРАВСТВЕНА КОНТРОЛА ШКОЛСКИХ ОБЈЕКТА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН

Здравље деце, омладине и жена током трудноће, порођаја и материнства, јесте један од приоритета система здравствене заштите Републике Србије. Брига о мајци и детету и мере у корист ових популационих групација остварују се сарадњом сектора здравља, образовања и социјалне заштите. Брига о здрављу обухвата здравствене изазове у свакој фази развоја, од пренаталног периода до адолесценције, и зрелог доба, што обезбеђује најбоље и најефикасније коришћење ресурса.

У Члану 10. Правилник о ближим условима за организовање, остваривање и праћење исхране ученика у основној школи ("Сл. гласник РС", бр. 68/2018) се наводи:

Контрола организације и остваривања исхране ученика у школи спроводи се као спољна и унутрашња контрола.

"Спољна контрола обавља се као део уговорних активности у оквиру пословно-техничке сарадње надлежног завода, односно, института за јавно здравље и школе, и обухвата:

- 1) контролу квалитета obroка, односно хемијско-броматолошку анализу узорака целодневних obroка (доручак, ужина, ручак) узетих методом случајног узорка и лабораторијског утврђивања њихове енергетске и нутритивне вредности (садржаја беланчевина, угљених хидрата, масти, соли...);
- 2) контролу санитарно-хигијенских услова припреме и дистрибуције хране у складу са НАССР стандардима или у складу са принципима добре хигијенске и произвођачке праксе, на основу процене ризика, а подразумева: анализу микробиолошке исправности брисева узетих са радних

површина, прибора, руку и носева запослених у кухињама; контролу микробиолошке исправности намирница и готових оброка.

Извештај о резултатима спољне контроле израђује се на основу података о исхрани ученика из евиденционих листи потрошње намирница, резултата лабораторијских анализа оброка и резултата контроле санитарно-хигијенских услова."

У Члану 7. Правилника о хигијенској исправности воде за пиће ("Сл. лист СРЈ", бр. 42/98 , 44/99, "Сл. гласник РС", бр. 28/19) се наводи:

"У објектима за снабдевање водом образовно-васпитних организација врше се у току школске године **четири основна прегледа воде за пиће**. За време распуста преглед се врши на 15 дана пре почетка наставе. У објектима за рекреативну наставу, одмор деце и омладине и у омладинским насељима врше се четири основна и два периодична прегледа за време коришћења објеката."

ЦИЉ

Основни циљ је унапређење средине и здравља деце у школским и предшколским објектима применом ефикасних мера за смањење негативног утицаја неадекватне средине на здравствено стање деце.

Специфични циљеви

- спречавање и сузбијање болести путем унапређења здравља
- предузимање превентивних противепидемијских мера, као и мера у случају појаве болести
- унапређење личне хигијене деце и особља
- ажурирање базе података о хигијенско-санитарним карактеристикама објекта
- издвајање приоритета од интереса за очување и унапређење здравља деце.

АКТИВНОСТИ И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Програмом су обухваћене следеће активности:

1. Контрола хигијенског стања школских објеката у Општини Ковин (надзори): 2 пута годишње
2. Контрола микробиолошког стања радних површина, посуђа и руку особља запосленог у кухињама школских објеката (брисеви): 2 пута годишње по 3 узорка бриса
3. Контрола безбедности хране у кухињама школских објеката: 2 пута по 1 узорак хране (узорак чини 1 јединица)
4. Контрола енергетске вредности оброка са анализом NaCl (у школама са продуженим боравком): 4 пута по 1 целодневни оброк
5. Контрола воде за пиће: 4 пута годишње (2 узорка на распустима и 2 узорка у току трајања наставе)
6. Санитарни прегледи запосленог особља и ученика који подлежу обавезном здравственом прегледу: 2 пута годишње
7. Извештавање и евалуација програма и израда предлога мера за унапређење хигијенско - санитарног стања у објектима : 1 годишњи извештај

СВРСИСХОДНОСТ И ОДРЖИВОСТ ПРОГРАМА

Циљ овог програма је да се видно побољшају услови рада у школским срединама што ће допринети превенирању и спречавању негативног утицаја фактора ризика на здравље деце.

РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ

Кадар за реализацију:

Кадар за реализацију сачињавају: 2 доктора медицине специјалиста хигијене, 1 дипломирани инжењер заштите животне средине, 1 струковни санитарно-еколошки инжењер – специјалиста, 3 струковна санитарно-еколошка инжењера, 3 виша санитарна техничара, 4 санитарна техничара, 1 спец.токсиколошке хемије, 2 спец.санитарне хемије, 2 струковна санитарно-еколошка инжењера, 4

хемијска техничара, 3 доктора медицине-специјалисти микробиологије и 5 медицинских лабораната и за услуге санитарних прегледа: 3 доктора медицине специјалиста епидемиологије, 1 струковно санитарно-еколошки инжењер, 1 виши санитарни техничар, 3 санитарна техничара.

ЗАКЉУЧАК

Током реализације овог Програма прикупљају се подаци и ажурирају базе података о хигијенско-санитарном стању школских објеката, безбедности хране, енергетске вредности оброка, процеса производње хране, хигијенске исправности воде за пиће као и здравствено стање запослених и ученика који подлежу санитарном надзору.

О сваком неисправном резултату испитивања обавештавају се одговорна лица из школа као и санитарна инспекција.

У Завршном извештају тумаче се добијени резултати, упоређују са резултатима из претходне године, са проценом утицаја на здравље ученика и препоручују се мере са становишта струке које би допринеле смањењу утицаја негативних фактора из школске и предшколске средине.

ФИНАНСИЈСКА ВРЕДНОСТ ПРОГРАМА

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ КОЈЕ НЕМАЈУ ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК за 2023.годину

р.бр.	Назив услуге	Број услуга	Јединична цена (дин)	Укупан износ (дин)
1.	Хигијенски надзор по објекту	1	2722.00	/
2.	Контрола брисева	6	1700.00	/
3.	Контрола безбедности хране	2	2000.00	/
4.	Микробиол. и физ.хем. преглед воде за пиће - за 8 школа	4	5646.00	22584.00
5.	Извештај	1	4000.00	/
Укупно:				180672,00*

*Цена санитарног прегледа по запосленом у Основним школама који немају продужени боравак износи 2100,00 динара. Санитарни преглед се обавља два пута годишње.

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ КОЈЕ ИМАЈУ ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК за 2023.годину

Ред. бр.	Назив услуге	Број услуга	Јединична цена (дин)	Укупан износ (дин)
1.	Хигијенски надзор по објекту	1	2722.00	/
2.	Контрола брисева	6	1700.00	/
3.	Контрола безбедности хране	2	2000.00	/
4.	Микробиол. и физ.хем. преглед воде за пиће - за 2 школе	4	5646.00	22584.00
5.	Енергетска вредност оброка + садржај NaCl	4	5954.00	/
6.	Извештај	1	4000.00	/
Укупно:				45168,00*

*Цена санитарног прегледа по запосленом у Основним школама које имају продужени боравак износи 2100,00 динара. Санитарни преглед се обавља два пута годишње.

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ за 2023. годину

Ред. бр.	Назив услуге	Број услуга	Јединична цена (дин)	Укупан износ (дин)
1.	Хигијенски надзор по објекту	1	2722.00	/

2.	Контрола брисева	6	1700.00	/
3.	Контрола безбедности хране	2	2000.00	/
4.	Микробиол. и физ.хем. преглед воде за пиће - за 2 школе	4	5646.00	22584.00
5.	Извештај	1	4000.00	/
Укупно:				45168.00*

*Цена санитарног прегледа по запосленом у средњим школама износи 2100,00 динара. Санитарни преглед се обавља два пута годишње. Уколико има ученика који подлежу санитарним прегледима цена је 1050,00дин.

IV

ЈАВНО ЗДРАВСТВЕНА КОНТРОЛА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ КОВИН

Здравље деце, омладине и жена током трудноће, порођаја и материнства, јесте један од приоритета система здравствене заштите Републике Србије. Брига о мајци и детету и мере у корист ових популационих групација остварују се сарадњом сектора здравља, образовања и социјалне заштите. Брига о здрављу обухвата здравствене изазове у свакој фази развоја, од пренаталног периода до адолесценције, и зрелог доба, што обезбеђује најбоље и најефикасније коришћење ресурса.

У Члану 7. Правилник о ближим условима и начину остваривања исхране деце у предшколској установи ("Сл гласник РС", бр. 39/2018) се наводи:

Контрола исхране деце у установи спроводи се као спољна и унутрашња контрола.

"Спољна контрола обавља се као програмска активност надлежног завода/института за јавно здравље и обухвата:

Контрола организације и остваривања исхране ученика у школи спроводи се као спољна и унутрашња контрола.

Спољна контрола обавља се као део уговорних активности у оквиру пословно-техничке сарадње надлежног завода, односно, института за јавно здравље и школе, и обухвата:

- 1) контролу квалитета оброка, односно хемијско-броматолошку анализу узорака целодневних оброка (доручак, ужина, ручак), узетих методом случајног узорка и лабораторијског утврђивања њихове енергетске вредности и садржаја беланчевина, угљених хидрата и масти;
- 2) контролу санитарно-хигијенских услова припреме и дистрибуције хране у складу са НАССР стандардима или у складу са принципима добре хигијенске и произвођачке праксе, на основу процене ризика, а подразумева: анализу микробиолошке исправности брисева узетих са радних површина, прибора, руку и носева запослених у кухињама; контролу микробиолошке исправности намирница и готових оброка.

Извештај о резултатима спољне контроле израђујесе на основу података о исхрани деце из евиденционих листи потрошње намирница и резултата лабораторијских анализа оброка."

У Члану 7. Правилника о хигијенској исправности воде за пиће ("Сл. лист СРЈ", бр. 42/98, 44/99, "Сл. гласник РС", бр. 28/19) се наводи:

"У објектима за снабдевање водом образовно-васпитних организација врше се у току школске године **четири основна прегледа воде за пиће**. За време распуста преглед се врши на 15 дана пре почетка наставе. У објектима за рекреативну наставу, одмор деце и омладине и у омладинским насељима врше се четири основна и два периодична прегледа за време коришћења објеката."

ЦИЉ

Основни циљ је унапређење средине и здравља деце у предшколским објектима применом ефикасних мера за смањење негативног утицаја неадекватне средине на здравствено стање деце.

Специфични циљеви

- спречавање и сузбијање болести путем унапређења здравља
- предузимање превентивних противепидемијских мера, као и мера у случају појаве болести
- унапређење личне хигијене деце и особља
- ажурирање базе података о хигијенско-санитарним карактеристикама објекта
- издавање приоритета од интереса за очување и унапређење здравља деце.

АКТИВНОСТИ И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Програмом су обухваћене следеће активности:

1. Контрола хигијенског стања предшколских објеката у Општини Ковин (надзори): 2 пута годишње
2. Контрола микробиолошког стања радних површина, посуђа и руку особља запосленог у кухињама предшколских објеката (брисеви): 8 пута годишње по 3 узорка бриса
3. Контрола безбедности хране у кухињама предшколских објеката: 8 пута по 1 узорак хране (узорак чини 1 јединица)
4. Контрола енергетске вредности оброка са анализом NaCl предшколским установама: 4 пута по 5 дана узорковања целодневног оброка
5. Контрола воде за пиће: 4 пута годишње (2 узорка на распустима и 2 узорка у току трајања наставе)
6. Санитарни прегледи запосленог особља и ученика који подлежу обавезном здравственом прегледу: 2 пута годишње
7. Дератизација и дезинсекција: 2 пута годишње
8. Извештавање и евалуација програма и израда предлога мера за унапређење хигијенско - санитарног стања у објектима : 1 годишњи извештај

СВРСИСХОДНОСТ И ОДРЖИВОСТ ПРОГРАМА

Овај Програм ће се спроводи дужи низ година у предшколској установи и резултати ће показати да су се, захваљујући управо анализама добијених резултата, видно побољшали услови рада у предшколским срединама што је допринело превенирању и спречавању негативног утицаја фактора ризика на здравље деце.

РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ

Кадар за реализацију:

За хигијенско-санитарни надзор, контролу безбедности хране, брисева, енергетске вредности хране, контроле воде, санитарних прегледа и ДД послова: 2 доктора медицине специјалисте хигијене, од којих је један субспецијалиста здравственог васпитања, 1 специјалиста струковно санитарно-еколошки инжењер, 3 струковна санитарно-еколошка инжењера, 3 виша санитарна техничара, 4 санитарна техничара, 1 специјалиста токсиколошке хемије, 2 специјалисте санитарне хемије, 2 струковна санитарно-еколошка инжењера, 4 хемијска техничара; 3 доктора медицине, специјалиста епидемиологије, 1 струковно санитарно-еколошки инжењер, 1 виши санитарни техничар, 3 санитарна техничара, 2 доктора медицине, специјалисти микробиологије, 5 медицинских лабораната.

ЗАКЉУЧАК

Током реализације овог Програма прикупљају се подаци и ажурирају базе података о хигијенско-санитарном стању предшколских објеката, безбедности хране, енергетске вредности оброка, процеса производње хране, хигијенске исправности воде за пиће као и здравствено стање запослених који подлежу санитарном надзору.

О сваком неисправном резултату испитивања обавештавају се одговорна лица из предшколских установа као и санитарна инспекција.

У Завршном извештају тумаче се добијени резултати, упоређују са резултатима из претходне године, са проценом утицаја на здравље деце и препоручују се мере са становишта струке које би допринеле смањењу утицаја негативних фактора из школске и предшколске средине.

Програм јавно-здравствене контроле у предшколској установи се континуирано спроводи већ неколико година.

Ред. бр.	Назив услуге	Број услуга**	Јединична цена (дин)	Укупан износ (дин)
1.	Хигијенски надзор по објекту	4	2722.00	10888.00
2.	Контрола брисева	48	1700.00	81600.00
3.	Контрола безбедности хране*	16	2000.00	32000.00
4.	Енергетска вредност оброка	40	5954.00	238160.00
5.	Микробиол. и физ.хем. преглед воде за пиће	8	5646.00	45168.00
6.	Дератизација	1359x2+684x2	9.00	36774.00
7.	Дезинсекција	1289x2+70x4 + 588x2 + 96x4	15.00	66270.00
8.	Санитарни преглед – по особи	130	2100.00	273000.00
9.	Санитарне књижице	15	50.00	750.00
10.	Извештај	1	4000.00	4000.00
УКУПНО:				788610.00

* Једна јединица.

** У табели је дат обим услуга за оба објекта вртића заједно.

V

ЕДУКАЦИЈА РОДИТЕЉА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ПОВРЕДА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У ОПШТИНИ КОВИН

Законом о здравственој заштити (Сл.Гласник РС 25/2019 од 3.4.2019.године) и Законом о јавном здрављу (Сл.Гласник РС 15/16) од 25.02.2016.год) дефинисана је друштвена брига за здравље становништва, како на Републичком тако и на локалном нивоу.

Чланом 13. Став 1. Закона о здравственој заштити, друштвена брига за здравље на нивоу АП, односно општине, обухвата мере за обезбеђивање и спровођење здравствене заштите од интереса за грађане на територији своје надлежности. У ставу 2. истог члана наведено је да АП, односно општина може донети посебне Програме здравствене заштите за поједине категорије становништва, односно врсте болести које су специфичне, а за које на тој територији нису обезбеђене здравствене услуге, у складу са својим могућностима.

Чланом 14.став 2 Закона о јавном здрављу, дефинисано је да поред осталог локална самоуправа може донети и финансирати програме из области јавног здравља који су наведени у овом члану, а за које локална самоуправа искаже потребу у циљу заштите здравља својих грађана. За ове активности друштвене бриге за здравље, општина обезбеђује финансијска средства у буџету у складу са законом. Ненамерно повређивање код деце један је од највећих здравствених проблема у целом свету и један од главних узрока превремене смрти или инвалидности деце, лечења у јединицама интензивне неге или болничког лечења деце, као и пружања лекарске помоћи у амбулантама. С обзиром на напредак у превенцији или лечењу уобичајених дечјих болести, повреде убрзано заузимају водеће место међу узроцима смртности или оболевања деце у многим земљама. Повреда је “Акутна изложеност неком физичком агенсу: механичка енергија, топлота, електрична енергија, хемикалије или јонизујуће зрачење, која у интеракцији са телом својим интезитетом превазилази праг физиолошке толеранције“. Примарни ризични фактори који утичу на ненамерно повређивање јесу узраст детета и његова развојна фаза. У остале факторе ризика спадају социо-економски статус породице и детета, фактори окружења, пол. Неки од ових фактора су такође повезани са врстом активности у које је дете укључено. Ефикасне интервенције за спречавање ненамерних повреда код деце морају узимати у обзир ове ризичне факторе и омогућити свеобухватни приступ који подразумева и промене у самом

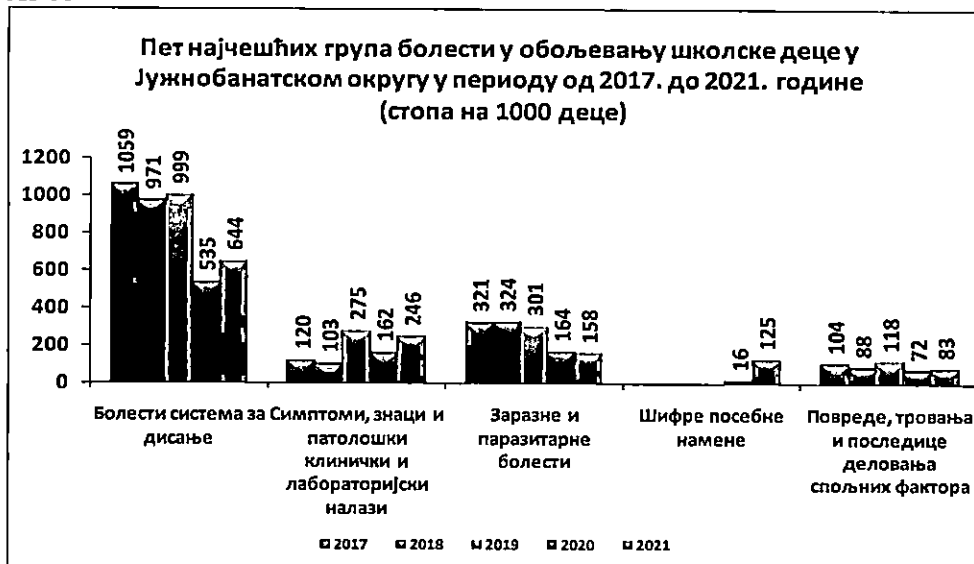
окружењу и повећање свести и знања, и промену понашања деце и особа које о њима брину, помоћу стратегија технолошких унапређења, примене прописа и едукације.

Велике разлике постоје и унутар појединих земаља, између „просперитетнијих” и сиромашнијих социјалних слојева. То значи да деца из сиромашнијих породица имају лошије изгледе за раст у безбедним окружењима.

Анализом здравственог стања становништва на петогодишњем нивоу у Јужнобанатском округу, уочено ја да повреде често заузимају високе позиције у морбидитету млађе популације, како деце предшколског, тако и школског узраста.

Пет најчешћих група болести у обољевању школске деце у Јужнобанатском округу у 2021. години	број	%
Болести система за дисање	21301	32,72
Симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораторијски налази	8134	12,49
Заразне и паразитарне болести	5212	8,01
Шифре посебне намене	4143	6,36
Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора	2731	4,19

Извор података: Здравствено статистички извештај о оболјењима, стањима и повредама- образац СИ-06

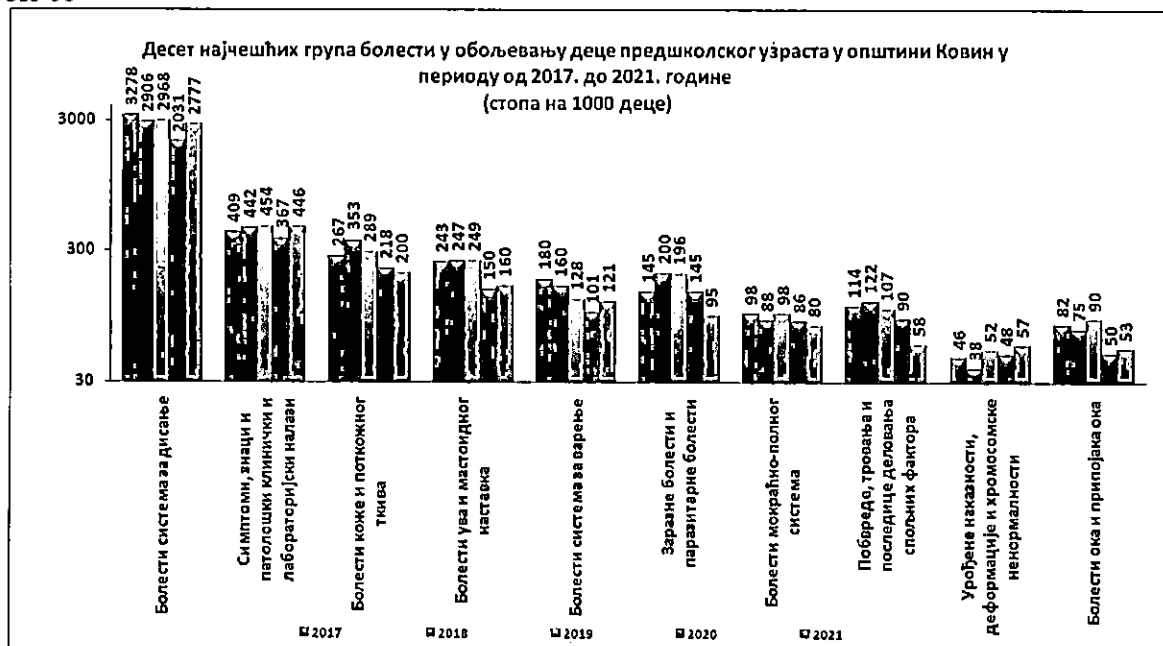

У општини Ковин анализом најчешћих група болести у обољевању деце предшколског узраста је утврђено да су повреде на 8. месту. Анализом најчешћих дијагноза предшколске деце, друге специфичне, неспецифичне и вишеструке повреде (C00-C01...T13-T14) су се нашле на 12. месту у 2021. години, са стопом оболевања од 39 оболелих, на 1000 деце узраста 0-6 година.

Десет најчешћих група болести у обољевању деце предшколског узраста у општини Ковин у 2021. години	број	%
Болести система за дисање	5037	59,43
Симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораторијски налази	809	9,55
Болести коже и поткожног ткива	363	4,28
Болести ува и мастоидног наставка	291	3,43
Болести система за варење	220	2,60
Заразне болести и паразитарне болести	173	2,04
Болести мокраћно-полног система	146	1,72
Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора	105	1,24

Урођене наказности, деформације и хромосомске ненормалности	103	1,22
Болести ока и припојака ока	97	1,14

Извор података: Здравствено статистички извештај о обољењима, стањима и повредама- образац СИ-06

На основу ових података, неопходно је појачати мере превенције повреда код деце предшколског узраста.

Уједињене нације су, 1989. године, донеле Конвенцију о правима детета, којом су успостављени: Међународни стандарди за поштовање деце и њихових права, обавезе друштва да заштите децу и дечје право на безбедно окружење, без повреда и насиља. Ова Конвенција је део правног оквира – који укључује и друге битне политике, као што су Миленијумски циљеви развоја и Циљеви одрживог развоја, који се могу користити у циљу залагања за извођење већег броја активности усмерених на превенцију повреда у дечјем узрасту. И наша земља је потписник ове Конвенције и према члану 24 Закона о ратификацији Конвенције о правима детета („Сл. Лист СФРЈ- Међународни уговори“, бр.15/90 и „Сл. Лист СРЈ Међународни уговори бр. 4/96 и 2/97): Државе чланице су се обавезале да ће се залагати за потпуно остваривање овог права и, посебно, предузимаће одговарајуће мере за: омогућавање свим сегментима друштва, посебно родитељима и деци, да буду информисани и да им се пружи подршка у коришћењу основних знања о здрављу, исхрани детета, предностима дојења, хигијени и хигијенским условима животне средине, као и спречавању несрећа.

Едукација о превенцији може помоћи у смањењу ризика од повређивања. Процењује се да у Европи на свако дете које умре од последица повређивања, 129 деце буде хоспитализовано, а још 1635 деце затражи хитну медицинску помоћ. Код великог броја деце повреде доводе до трајне инвалидности и менталних проблема, што представља огроман социо-економски терет за породице и друштво. Према проценама, повређивање у Европском региону има за последицу 5 милиона хоспитализација и 69 милиона интервенција хитне медицинске службе годишње. То представља велики финансијски трошак за здравствени систем и има огроман утицај на породице које изгубе дете или чије дете постане инвалид.

Родитељи би требало да буду информисани да се повреде не догађају саме од себе, да оне нису само случајност, односно „прст судбине“ и да увек постоје узроци који до њих доводе. Повреде могу бити веће или мање и узроковане различитим разлозима. Падови, утапања, опекотине, гушење и дављење најчешћи су узроци који доводе до повреда деце у кући и у непосредном окружењу.

Већина повреда, које у неким случајевима резултирају чак и смрћу деце, нису намерне и могу се спречити. Зато је и улога родитеља веома важна.

Родитеље је потребно мотивисати да уведу промене и потребно је пружити им потребне информације како би подигли ниво свести о безбедности детета то кроз:

- оснаживање родитеља за спречавање повреда и пружању родитељима подршке у стварању безбеднијег окружења за њихову децу;
- објашњавање родитељима да спречавање повреда код мале деце значи у првом реду деловање на окружење, а не на дете; децу треба поступно учити о превенцији повреда, у складу са њиховим развојем,
- пружање помоћи родитељима како би схватили да деца нису мали одрасли људи и да постоје разни фактори, попут узраста, развојне фазе или степена самосталности, због којих су деца посебно подложна повредама у свету који је првенствено прилагођен потребама одраслих;
- пружање помоћи родитељима како би стекли знања и вештине које ће им помоћи да на одговарајући начин реагују у хитним ситуацијама.

(Извор: Уницеф „Окружење и безбедност у дому“)

На основу података Завода за јавно здравље Панчево од 8 предшколских установа у Јужобанатском округу нити једна установа није имала едукацију родитеља на тему превенције повреда код деце у последњих годину дана и постоји потреба и заинтересованост за исту.

Општина Ковин има 1 предшколску установу, ПУ „Наша Радост“ и васпитне групе које се налазе у објектима основних школа.

На основу свега наведеног Завод за јавно здравље Панчево процењује да је потребно понудити родитељима обуку “Превенција повреда код деце предшколског узраста“, коју је Завод спреман да пружи родитељима уз подршку Општине Ковин.

ЦИЉ:

Едуковање родитеља деце предшколског узраста на тему превенције повреда код деце да би се смањило број повреда код деце.

Очекивани резултати, краткорочно - бухват од 240 родитеља предавањем, промена знања родитеља; дугорочно - усвајање знања о превенцији повреда усвајају се правилни обрасци понашања и смањење повреда код деце.

АКТИВНОСТИ И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ

1. Организовање и реализација едукације за родитеље деце предшколског узраста у објекту ПУ „Наша радост“ Ковин и објектима основних школа у току 2023. године.
2. Провера знања родитеља пре и после едукације и анализа добијених резултата.
3. Израда лифлета за родитеље на тему „Превенције повреда код деце“

СВРСИСХОДНОСТ И ОДРЖИВОСТ ПРОГРАМА

Због актуелности теме и потребе са што већим обухватом родитеља пројекат је одржив у наредним годинама.

РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ

Лекар специјалиста социјалне медицине, здравствени сарадник у промоцији здравља и струковна медицинска сестра у промоцији здравља. Возило и трошкови изласка на терен.

ЗАКЉУЧАК:

Улога родитеља у превенцији повреда код деце је веома важна.

Иако повреде представљају главни узрок смртности, инвалидности и неједнакости код деце, ефикасне стратегије превенције које могу помоћи су: пружање подршке породицама у спречавању ненамерног повређивања и мотивисање родитеља да уведу промене за шта им је потребно пружити потребне информације како би подигли ниво свести о безбедности детета.

Пружањем информација и едуковањем родитеља на тему превенције повреда код деце смањило би се број повреда код деце и самим тим инвалидност и смртност код деце.

ФИНАНСИЈСКА ВРЕДНОСТ ПРОГРАМА

- Израда пројекта
- Креирање анкетног упитника

- Статистичка обрада резултата
- Координација пројекта
- Здравствено предавање
- Израда агитки
- Трошкови штампања 500 агитки/лифлета

Укупна финансијска вредност програма за 2023. годину: 259.364,00 динара

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КОВИН
Број: 5-2/2022-I од 21.марта 2023. Године *

